

Rapportage pilot Regiocertificering Duin- en Bollenstreek

10 maart 2025

Schuttelaar & Partners en Delphy

**DUIN &
BOLLEN
STREEK**
REGIOCERTIFICERING

Rapportage pilot Regiocertificering Duin- en Bollenstreek

Hillegom, 10 maart 2025

Harry Kager
Sanne Bruns
Stefan Kroese
Bob Bisschops

Voorwoord

Met trots presenteren wij de resultaten van de pilot Regiocertificering, een initiatief van de KAVB Kring Bloembollenstreek, Greenport Duin- en Bollenstreek en de KAVB. Dit project helpt kwekers hun duurzaamheidsprestaties zichtbaar te maken en continu te verbeteren. Door inzicht, bewustwording, samenwerking en coaching zijn we aan de slag met het verduurzamen van onze bedrijfsvoering. Regiocertificering biedt niet alleen inzicht in onze impact op de omgeving, maar geeft ons ook de kans om van elkaar te leren en samen stappen te zetten naar een duurzamere regio.

De uitdagingen voor kwekers worden steeds groter. Regelgeving, zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW), stelt strenge eisen aan emissiereductie en waterkwaliteit, en consumenten en afnemers vragen vaker om duurzame teeltmethoden. Regiocertificering speelt hierop in door kwekers inzicht te geven in hun prestaties, maar ook door te laten zien hoe collega's in de regio telen. Dat maakt Regiocertificering een krachtig instrument om niet alleen aan wetgeving te voldoen, maar ook om van elkaar te leren en verbeteringen op gebied van duurzaamheid door te voeren.

Naar aanleiding van de afronding van deze pilot is dit rapport opgesteld, waarin we de inzichten, resultaten en leerpunten samenbrengen. De pilot was alleen mogelijk dankzij de inzet van alle betrokkenen. Ik wil alle deelnemende kwekers bedanken voor hun openheid en bereidheid om kritisch naar hun werkwijze te kijken. Jullie betrokkenheid maakt dit project waardevol en draagt bij aan de toekomstbestendigheid van onze sector. Het project Regiocertificering wordt mede mogelijk gemaakt door (een financiële bijdrage vanuit) Provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Rijnland, Stichting Bloembollenonderzoek, Keukenhof, LTO Noord Innovatiefonds, Innovatiefonds Hagelunie, Economic Board Duin- en Bollenstreek, Greenport Duin- en Bollenstreek en de gemeenten Hillegom, Lisse, Teylingen, Noordwijk en Katwijk. Dankzij jullie steun kunnen we als sector blijven innoveren en werken aan een verantwoorde, toekomstgerichte en duurzame teelt.

Samen zetten we de volgende stappen naar een sterke en duurzame regio!

Simon Pennings, eigenaar van bloembollenkwekerij WAM Pennings en mede-initiatiefnemer van Regiocertificering Duin- en Bollenstreek

provincie
Zuid-Holland

Innovatiefonds
Hagelunie

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Keukenhof
HOLLAND

SBO

ECONOMIC BOARD
DUIN EN BOLLENSTREEK

Katwijk

Gemeente
Hillegom

LISSE

gemeente
TEYLINGEN

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
1. Inleiding.....	5
2. Thema's Regiocertificering.....	6
3. Methode.....	7
3.1 Aanpak.....	7
3.2 Impact meststoffen.....	7
3.3 Impact gewasbescherming.....	8
4. Resultaten.....	9
5. Adviesrichtlijn.....	11
5.1 Bemesting.....	11
5.2 Gewasbescherming.....	11
5.3 Uitrol inzichten naar hele streek.....	11
6. Conclusie en aanbevelingen.....	13
6.1 Conclusies.....	13
6.2 Aanbevelingen.....	13
6.3 Planning en vervolg.....	15

1. Inleiding

De Duin- en Bollenstreek strekt zich uit langs de kust, tussen Haarlem en Leiden, met plaatsen als Hillegom, Lisse en Noordwijk. Het is een uniek landelijk gebied midden in de Randstad, met de wereldberoemde bollenvelden, vele kilometers strand, gezonde zeelucht en een uitgestrekt duingebied. Het gaat hierbij om een relatief klein gebied met veel landschappelijke variatie. Sinds de 19^e eeuw is hier de sierteelt, en specifiek de bollenteelt, belangrijk. Vandaag de dag is ongeveer 50% van het totale grondgebruik in de regio toe te schrijven aan de bollen- en sierteelt. Het merendeel van het areaal sierteelt in het gebied bestaat uit de zogenaamde voorjaarsbloeiers (tulpen, narcissen en hyacinten, krokussen en alliums) en zomerbloeiers (zantedeschia en dahlia). Omdat de Duin- en Bollenstreek beroemd is om zijn sierteelt, speelt het ook een belangrijke cultuurhistorische en economische rol. De tulp is namelijk een iconisch symbool van Nederland. De rijke geschiedenis en internationale bekendheid van deze kuststreek vormen de basis voor een dynamisch landschap van natuur, traditie en innovatie.

De bollenteelt staat voor belangrijke uitdagingen en kansen, met name op het gebied van verduurzaming. Met Regiocertificering geven we hieraan invulling. Het project Regiocertificering focust zich komende jaren op het verminderen van de milieu-impact, het behouden en herstellen van de biodiversiteit, het verbeteren van de kwaliteit van bodem en water, en minder en duurzamer energieverbruik. In 2024 hebben we een pilot uitgevoerd met 13 kwekers en het Demoveld Bollenstreek.

Regiocertificering geeft het sturen en halen van doelen vorm, en maakt het vergelijken van de milieuprestaties van kwekers mogelijk. Het unieke van dit project is de centrale rol van 'samen leren', door middel van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's). KPI's zijn indicatoren die de voortgang van prestaties op het gebied van milieu- en andere duurzaamheidsdoelen inzichtelijk maken op een specifiek schaalniveau binnen een bepaalde doelgroep (in dit geval voor kwekers in de Duin- en Bollenstreek). Het gaat hierbij om KPI's waar de kweker direct invloed op kan uitoefenen: stikstofbalans, fosfaatbalans, organische stofbalans, milieubelastingspunten (de milieueffecten van gewasbeschermingsmiddelen op waterleven, bodemleven en grondwater zijn weergegeven in milieubelastingspunten (MBP)) en gebruik van norm overschrijdende middelen, zogenoemde probleemmiddelen. Zo kunnen de kwekers de effecten van hun bedrijfsvoering vergelijken met die van andere kwekers, krijgen ze inzicht in waar de problemen zitten en welke effectieve maatregelen genomen kunnen worden om te verduurzamen.

Naast het vormgeven van het 'samen leren' heeft Regiocertificering als doel om de regionale doelstellingen van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) te behalen. Dit betreft doelstellingen op het gebied van grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, klimaatdoelstellingen en het versterken van de biodiversiteit. Zo zorgt het behalen van de milieudoelstellingen en het verduurzamen van de teelt voor behoud van de 'license to produce' van de sector in de Duin- en Bollenstreek. In de pilot deden 13 kwekers mee aan Regiocertificering, waarin KPI's zijn berekend over het jaar 2022/2023. Samen hebben deze kwekers een totaal areaal in de streek van meer dan 500 hectare, dit is circa 20% van het complete bollenareaal in de regio. Naar aanleiding van de pilot is deze rapportage opgesteld om de gebruikte methode en bevindingen te delen.

De initiatiefnemers van de Regiocertificering zijn van plan om dit project de komende jaren verder uit te bouwen en het aantal deelnemers op te schalen.

2. Thema's Regiocertificering

In de tweede helft van 2023 heeft er in opdracht van Greenport Duin- en Bollenstreek een inventarisatie plaatsgevonden bij kwekers, overheden en andere stakeholders als het gaat om de belangrijkste duurzaamheidsthema's voor de bollen- en sierteeltsector in de Duin- en Bollenstreek. Deze inventarisatie is begeleid door Greenport Duin- en Bollenstreek, KAVB, KAVB Kring Bloembollenstreek, provincie Zuid-Holland en Hoogheemraadschap van Rijnland. Uit dit onderzoek bleek dat het realiseren van de doelstellingen van het ZH-PLG en de Kaderrichtlijn Water het meest urgent zijn. Dit betekent voor alle betrokken partijen in de Duin- en Bollenstreek dat zij samen de uitdaging hebben om de balans te vinden tussen economische groei, milieubescherming en behoud van de culturele identiteit. Zo kunnen de belangen van milieu, duurzaamheid, kwaliteit van leven, betaalbaar wonen, werken, ondernemen, toerisme en huisvesting voor internationale medewerkers naast elkaar bestaan.

De volgende thema's voor Regiocertificering zijn geïdentificeerd:

1. **Waterkwaliteit:** Een intensieve teelt van bloembollen en andere gewassen in de regio kan leiden tot problemen zoals normoverschrijdingen in het oppervlaktewater van fosfaat en/of gewasbeschermingsmiddelen. Tevens is de grondwaterkwaliteit een aandachtspunt. De sector dient, conform de Kaderrichtlijn Water, toe te werken naar geen normoverschrijdingen en schoon oppervlaktewater in 2027.
2. **Biodiversiteit, natuur en landschap:** De bollen- en sierteelt kan een positieve rol spelen bij het versterken van de biodiversiteit, natuur en landschap. Het is belangrijk de bijdrage in beeld te brengen en te versterken.
3. **Bodemkwaliteit:** Behoud van de bodemkwaliteit is een aandachtspunt in de Duin- en Bollenstreek. Compost en andere organische meststoffen zijn nodig om de bodemkwaliteit te behouden, maar dit zorgt ook voor de aanvoer van fosfaat.
4. **Huisvesting internationale medewerkers:** De sierteelt is een belangrijke werkgever in de Duin- en Bollenstreek. Het is belangrijk dat (internationale) medewerkers goede huisvesting hebben.
5. **Energie en klimaat:** Net als andere economische activiteiten heeft de sierteelt een impact op het klimaat door de emissie van broeikasgassen. Er is sprake van energiegebruik, maar ook van duurzame energieopwekking. Daarnaast kunnen er door het gebruik van meststoffen en machines op het veld broeikasgassen (lachgas en koolstofdioxide) ontstaan.

Op basis van de inventarisatie uit 2023 en analyse van de regionale milieuthema's, richtte de pilot Regiocertificering zich vooral op de thema's waterkwaliteit (fosfaat, stikstof, gewasbescherming, terugdringen normoverschrijdingen) en bodemkwaliteit (organische stof). De komende jaren dient Regiocertificering te worden verbreed van het thema waterkwaliteit naar thema's als energie en klimaat (carbon footprint), biodiversiteit en huisvesting internationale medewerkers.

3. Methode

Aan de pilot Regiocertificering namen 13 kwekers en het Demoveld Bollenstreek deel. Daarbij is met behulp van KPI's de milieu-impact geanalyseerd over teeltjaar 2023 (1 juli 2022 – 1 juli 2023). De focus lag op voorjaarsbloeiers (tulpen, hyacinten, narcissen, krokussen, alliums) en de impact van deze teelten op waterkwaliteit, bodemkwaliteit en normoverschrijdingen in het oppervlaktewater. Er zijn vijf KPI's berekend: vier uit de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw en één gericht op het in beeld brengen van stoffen die zorgen voor normoverschrijdingen. Deze laatste KPI dient uitsluitend voor inzicht en biedt een basis om te vergelijken en met elkaar in gesprek te gaan. De KPI's zijn ingedeeld naar milieu-impact van meststoffen en gewasbescherming.

3.1 Aanpak

Na de startbijeenkomst met kwekers op 15 mei 2024, zijn zij vanaf medio augustus bezocht om teeltdata op te halen. In veel gevallen waren de data beschikbaar uit de registratiesystemen van de kwekers. Op basis van deze data zijn eind oktober 2024 de KPI's voor alle bedrijven (KPI's per teelt) berekend. Een onafhankelijk expert heeft vervolgens alle kwekers bezocht om de berekende KPI's, verschillen met andere kwekers en de scores ten opzichte van het KPI-gemiddelde van de 13 kwekers, ook wel de benchmark genoemd, door te nemen. In november 2024 en begin januari 2025 vonden er groepsbijeenkomsten plaats om de scores op de KPI's te vergelijken en samen te bepalen hoe de bedrijfsvoering te verduurzamen op basis van deze inzichten. Dit heeft geleid tot een document 'Adviesrichtlijn Regiocertificering' voor realisatie van een duurzame teelt in de Duin- en Bollenstreek (zie hoofdstuk 5 en Richtlijnen adviezen Regiocertificering Duin- en Bollenstreek voor teeltjaar 2025).

3.2 Impact meststoffen

De KPI 'stikstofbalans' en de KPI 'fosfaatbalans' geven inzicht in de hoeveelheid stikstof en fosfaat dat achterblijft op het perceel na de oogst. Beide KPI's worden berekend door de hoeveelheid stikstof of fosfaat in de geoogste bollen af te trekken van de aangewende hoeveelheid stikstof en fosfaat via meststoffen, zoals compost, vaste mest en kunstmest. De berekeningen zijn gebaseerd op forfaitaire (vastgestelde) waarden voor meststoffen en de opname door bollensoorten, zoals beschreven in Landman, A. (1994), Opname en afvoer van nutriënten door bolgewassen (Rapport Bloembollenonderzoek nr. 94, Lisse).

De KPI 'organische stofbalans' is een indicator voor bodemweerbaarheid en bodemkwaliteit. De organische stofbalans is het evenwicht tussen de natuurlijke afbraak en aanvoer van effectieve organische stof (EOS) via meststoffen zoals compost, vaste mest, stro, plantenresten en groenbemesters. De afbraak hangt af van factoren zoals ploegdiepte, bodemtype en organisch stofgehalte. Op kalkrijke duinzandgrond, zoals in de Duin- en Bollenstreek, is de afbraaksnelheid hoog. Voor de KPI-berekening is een standaardaanname gehanteerd voor afbraak, inclusief EOS-bijdragen van stro (1.000 kg/ha), plantenresten (500 kg/ha) en groenbemesters (500 kg/ha). In de toekomst zijn zoveel mogelijk perceel-specifieke berekeningen gewenst, waarvoor extra data nodig is. Deze pilot maakt nog geen onderscheid tussen natuur- en gft-compost. Er is gebruik gemaakt van een gemiddelde EOS-waarde op basis van het document 'Adviesbasis voor de bemesting van bloembolgewassen'.

3.3 Impact gewasbescherming

De KPI 'Milieu-impact gewasbescherming' geeft een indicatie van de impact op het milieu van het gewasbeschermingsmiddelengebruik. Een deel van gebruikte middelen of residuen kunnen namelijk in de bodem, grondwater en/of oppervlaktewater terecht komen, waardoor er ongewenste milieueffecten optreden. Voor de berekeningen van deze KPI is de systematiek van Milieubelastingspunten¹ (MBP) gebruikt, berekend via de Milieumeetlat. De Milieumeetlat is een puntensysteem dat de milieubelasting van middelen aangeeft².

Bij de berekening van milieubelastingspunten zijn door de grote datavraag bolontsmetting en leeglandbespuitingen buiten beschouwing gelaten. Wel zijn de middelen voor bolontsmetting apart in beeld gebracht naar de kweker, zodat hierover het gesprek kan worden gevoerd. Voor de milieubelastingspunten is er uitgegaan van de dosis per hectare die de teler per perceel heeft toegepast, met inachtneming van het organische stofgehalte, de drift en de bespuitingsdatum (voor- of najaar).

De voor deze pilot ontwikkelde KPI 'Probleemmiddelen' toont per kweker de hoeveelheid werkzame stoffen die is gebruikt. Een probleemstof is een chemische stof die dusdanig veel in de regio wordt gebruikt dat de norm in het oppervlaktewater van het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt overschreden in de Duin- en Bollenstreek. Van de middelen die de pilotgroep gebruikt, bevatten 10 uiteindelijk een probleemstof (tabel 1). Toxiciteit varieert per stof, de toxiciteit per middel is vastgesteld aan de hand van de NOEC (No Observed Effect Concentration), waarbij geen negatieve effecten op organismen optreden (tabel 2).

Tabel 1 | De probleemmiddelen en bijbehorende probleemstoffen

Gewasbeschermingsmiddelen	Werkzame stof
Amistar	Azoxystrobin
Mirador	Azoxystrobin
Stomp 400 sc	Pendimethalin
Wing P	Pendimethalin
Securo	Pyraclostrobin
Karate zeon	Lambda-cyhalothrin
Sumicidin Super	Esfenvaleraat
Decis EC	Deltamethrin
Sumi-Alpha 2.5 EC	Esfenvaleraat
Ninja	Lambda-cyhalothrin

Tabel 2 | Toxiciteit van de probleemmiddelen die zijn gebruikt ten opzichte van elkaar.

Ranking	middelen	Noec (m/l)
1	Sumicidin Super	0,000001
2	Karate zeon	0,000002
3	Ninja	0,000002
4	Decis EC	0,000004
5	Sumi-Alpha 2.5 EC	0,000056
6	Securo	0,000365
7	Stomp 400 sc	0,007200
8	Wing P	0,007200
9	Amistar	0,009540
10	Mirador	0,009540

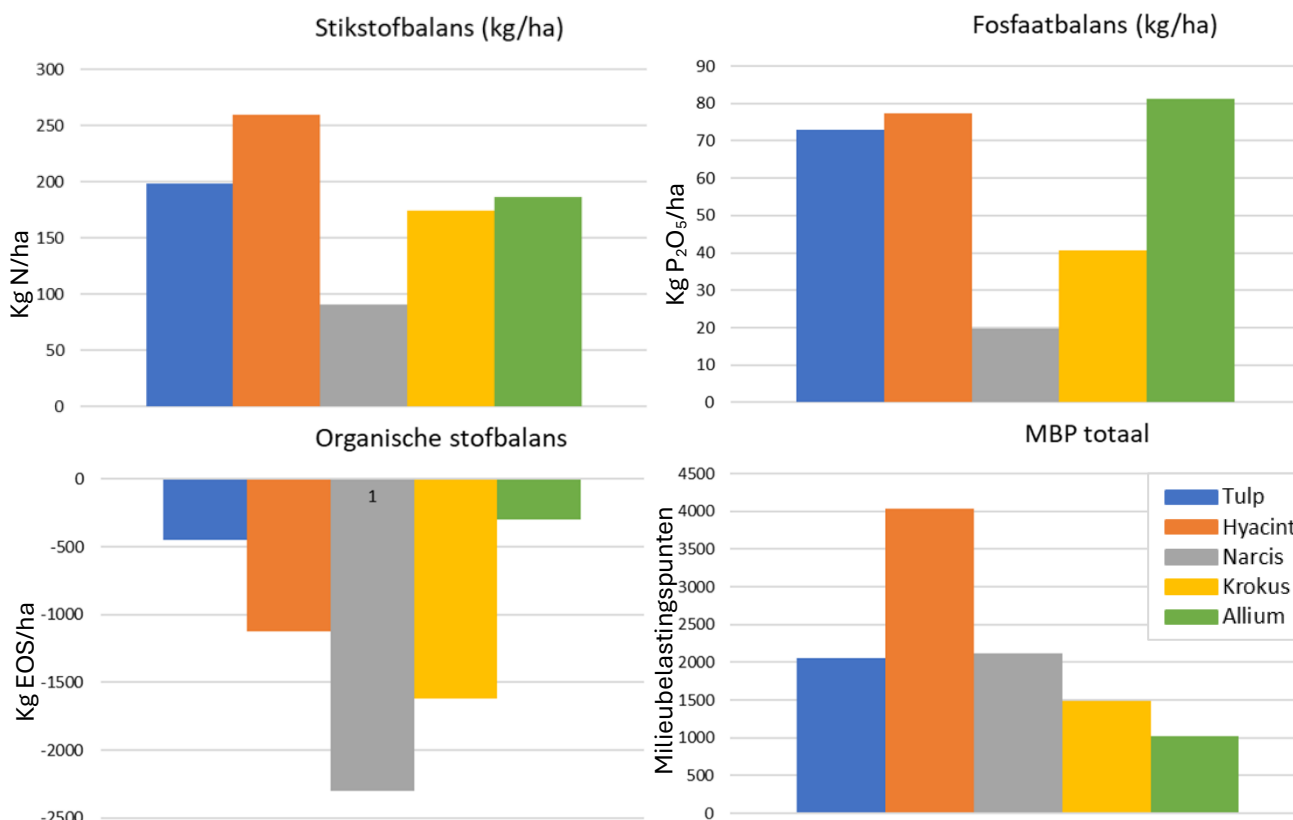
Bolontsmetting is niet opgenomen in de milieubelastingspunten, omdat het gebruik van middelen niet direct op het land plaatsvindt. Er is geen berekening gemaakt, maar wel is gekeken naar de gebruikte middelen en de meest toegepaste stoffen. De verwachte impact van bolontsmetting komt voornamelijk door erfemissie, transport en fustopslag. Om deze impact te monitoren, wordt de KPI verder uitgewerkt in de Regiocertificering, met een systematische aanpak en betere dataregistratie door kwekers.

¹ Leendertse, P. C., Hoftijser, E., Lageschaar, L., & CLM Onderzoek en Advies. (2019). Milieumeetlat voor bestrijdingsmiddelen in de open teelten.

² Hoe werkt het | Open teelt - Milieumeetlat. (z.d.). <https://www.milieumeetlat.nl/nl/hoe-werkt-het-open-teelt.html>

4. Resultaten

Voor de 13 kwekers en het Demoveld Bollenstreek is de bedrijfsdata gebruikt om de KPI-scores te berekenen voor het teeltjaar 2023. Voor de KPI-berekeningen is een spreadsheet c.q. rekenmodel ontwikkeld. Op basis van de KPI-scores van de kwekers zijn gemiddelden, de zogenoemde benchmarks, gemaakt (zie figuur 1).

Figuur 1 | De benchmark van de stikstof-, fosfaat en organische stofbalans, en milieubelastingspunten van tulp- (blauw), hyacint- (oranje), narcis- (grijs), krokus- (geel) en alliumpercelen (groen) van de 13 deelnemers en het Demoveld Bollenstreek aan de pilotgroep.

De bovenstaande grafiek toont de prestaties van verschillende voorjaarsbloeiers per KPI. Er zijn grote verschillen tussen de gewassen.

- Stikstof- en fosfaatbalans: gestreefd wordt naar een lage balans om uitspoeling te voorkomen.
- Organische stofbalans: het streven is om een neutrale of positieve balans te hebben.
- Milieubelasting door gewasbescherming: het doel is om de milieubelastingspunten zo laag mogelijk houden.

Het verlagen van deze KPI's is uitdagend. Bijvoorbeeld, compost verbetert de organische stofbalans, maar verhoogt de fosfaatbalans. Ook zijn gewasbeschermingsmiddelen soms nodig voor de kwaliteitseisen van bollen. De individuele scores van de kwekers laten zien dat kwekers van elkaar kunnen leren om hun prestaties te verbeteren. Deze resultaten vormen het startpunt voor verdere verduurzaming binnen de pilotgroep.

In het oppervlaktewater heeft het Hoogheemraadschap van Rijnland werkzame stoffen teruggevonden die de gestelde normen overschrijden. Een deel van deze stoffen is terug te herleiden naar gewasbeschermingsmiddelen die gebruikt worden in o.a. de teelt van voorjaarsbloeiers. De pilot heeft voor deze stoffen het gebruik uitgezocht het teeltjaar 2023, wat

betekent dat een deel van de middelen die destijds waren toegelaten nu niet meer toegelaten zijn.

Uit de analyse van gegevens blijkt dat sommige middelen meer gebruikt worden dan anderen. In de pilot hebben we informatie verkregen over het belang van sommige middelen, en doorgesproken wat de potentie is om alternatieve middelen te gebruiken. De pilot identificeert kansen en geeft concrete adviezen gericht op het niet meer gebruiken en/of reduceren van het gebruik van middelen met een te hoge milieu-impact. Deze worden in het volgende hoofdstuk verder toegelicht.

5. Adviesrichtlijn

Naar aanleiding van de pilot is een adviesrichtlijn voor kwekers en adviseurs van kwekers opgesteld om handvaten te geven voor verduurzaming van de teelten. Hieronder wordt per thema het advies toegelicht en in de bijlage is de volledige adviesrichtlijn te vinden.

5.1 Bemesting

De eerste aanbeveling aan iedere kweker is om standaard in het bemestingsplan de KPI voor stikstof-, fosfaat- en organische stofbalans uit te rekenen. Daarnaast wordt aanbevolen om eens in de vier jaar voor ieder perceel een uitgebreide bodemanalyse uit te voeren. Deze gegevens kunnen vervolgens als input dienen om de organische bemesting af te stemmen op de hoeveelheid fosfaat, stikstof en organisch stofgehalte in de bodem. Daarnaast is het belangrijk om niet te vroeg stikstof aan te wenden, omdat het gewas dan nog niet in staat is om stikstof op te nemen, waardoor er veel zal uitspoelen. Fosfaatkunstmest is in veel gevallen landbouwkundig niet nodig en milieukundig ongewenst; dit betekent dat fosfaatkunstmest op normale percelen niet gebruikt hoeft te worden.

Binnen de KPI's voor bemesting ligt de focus op het verlagen van de stikstof- en fosfaatbalans en het verhogen van de organische stofbalans. Dit leidt tot het dilemma dat organische meststoffen nodig zijn om de organische stofbalans te verbeteren, terwijl deze meststoffen onvermijdelijk ook stikstof en fosfaat bevatten. Dit spanningsveld tussen de verschillende KPI's stelt de kwekers voor complexe uitdagingen. Het is cruciaal om meststoffen te ontwikkelen en beschikbaar te maken, die rijk zijn aan organische stof, maar tegelijkertijd arm aan stikstof en fosfaat. Dit vraagt verder onderzoek.

5.2 Gewasbescherming

Voor gewasbescherming is het advies om in het begin van het teeltseizoen de impact op het milieu in kaart te brengen door de milieubelastingspunten te berekenen en te controleren of er gebruik wordt gemaakt van probleemmiddelen in de regio. Zo kun je een bespuitingsplan ontwikkelen met een zo laag mogelijke impact op het milieu. Daarbij kun je ook rekening houden met het vermijden van probleemmiddelen. Zo kun je berekenen of je onder de benchmark van 2023 scoort. Is dat niet zo, dan kun je de impact verlagen door bepaalde middelen (met meer dan 1000 milieubelastingspunten) te vermijden en/of te vervangen. Uiteraard blijft nauwkeurig werken essentieel. Een erf- en perceel-emissiescan kan helpen om punten die niet goed gaan inzichtelijk te maken, zodat de kweker deze aandachtspunten gericht kan aanpakken om de emissies van gebruikte middelen te beperken.

5.3 Uitrol inzichten naar hele streek

Vanwege het benodigde maatwerk en om zo veel mogelijk kwekers te motiveren om zich aan te sluiten bij Regiocertificering, wordt aangeraden om de hieruit voortgekomen richtlijn niet verplicht te maken op de korte termijn. Om bestaanszekerheid voor de bollenteelt te garanderen, moeten kwekers hun bedrijfsvoering verduurzamen. Regiocertificering ondersteunt hen daarbij en doet een beroep op hun vakmanschap. Het verspreiden van kennis is daardoor vele malen belangrijker dan het verplichten van bepaalde maatregelen. Op deze manier is de insteek dat meer kwekers hun bedrijfsvoering aanpassen, in plaats van een kleine club die extreem veel maatregelen neemt. Zo kunnen de maatregelen die laaghangend fruit zijn, denk aan geen

fosfaatkunstmest gebruiken, op grotere schaal worden toegepast om een groter positief effect te realiseren. Alle erfbetreders zijn door de KAVB in de Duin- en Bollenstreek ingelicht over de inzichten van Regiocertificering en de concept-adviesrichtlijn is doorgenomen, zodat de adviseurs deze richtlijn goed kunnen gebruiken om kwekers te adviseren. De pilot Regiocertificering heeft dus al direct in 2025 impact op de adviezen aan alle kwekers in de Duin- en Bollenstreek.

6. Conclusie en aanbevelingen

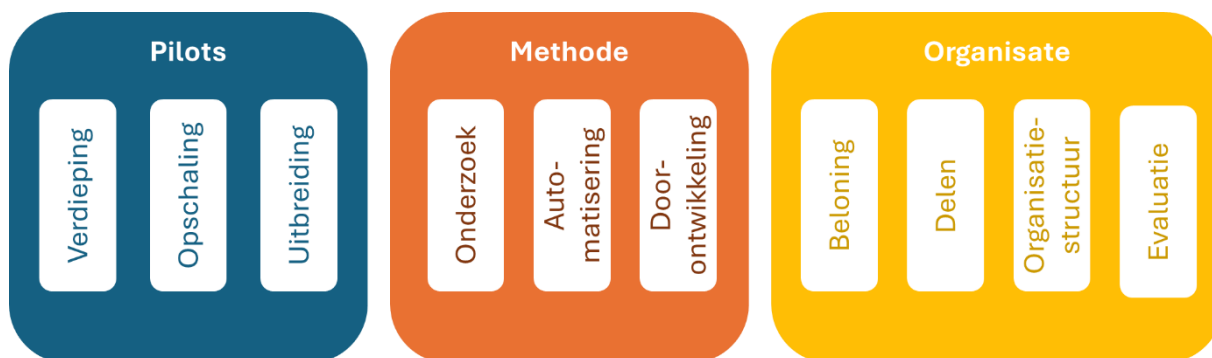
6.1 Conclusies

Op basis van de resultaten en richtlijnen kunnen enkele conclusies worden getrokken met betrekking tot het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Kijkend naar de fosfaatproblematiek moet de fosfaatbalans op de percelen van de pilotgroep worden verlaagd. Tegelijkertijd is het wenselijk om organische meststoffen toe te dienen om de bodemkwaliteit te behouden. Deze organische meststoffen bevatten per definitie fosfaat, waardoor het bereiken van een negatieve balans zeer moeilijk is en mogelijk niet wenselijk. In een expertsessie met waterdeskundigen is in dit kader gesteld dat een halvering van de fosfaatbalans het doel moet zijn voor de KRW. De nitraatuitspoeling in Duin- en Bollenstreek is momenteel lager dan de norm van 50 mg nitraat per liter. Ondanks de lage uitspoeling is verlaging van de stikstofbalans van de 5 gewassen door de pilotgroep een goed streven, aangezien een hoge stikstofbalans inzicht geeft in een mogelijke inefficiëntie in het bemestingsplan en bijbehorende kosten.

De organische stofbalans is niet direct gelinkt aan de doelen van de KRW, maar de bodemkwaliteit kan wel invloed hebben op de waterkwaliteit. De organische stofbalans dient minimaal 0 of hoger te zijn om de bodemkwaliteit te behouden. Een ander belangrijk aspect bij het behalen van de KRW-doelen is het voorkomen van normoverschrijdingen voor gewasbeschermingsmiddelen. Naar aanleiding van de inzichten uit de pilot is een adviesrichtlijn opgesteld. Het is belangrijk dat de adviesrichtlijn wordt opgevolgd, zodat minder middelen worden gebruikt, extra aandacht uitgaat naar de toepassing ervan en het netjes werken om emissies te voorkomen. Zo kan de teelt verder verduurzamen en haar impact op het milieu verkleinen.

6.2 Aanbevelingen

Op basis van de uitvoering van de pilot zijn tien sporen geformuleerd voor de verdere uitwerking van Regiocertificering. Figuur 2 geeft een overzicht van deze sporen. Hieronder geven wij per spoor aan hoe we dit verder willen gaan uitwerken.

Figuur 2 | Verschillende vervolgsporten voor Regiocertificering.

Pilots – Verdieping, opschaling en uitbreiding

Aan de pilot hebben dertien kwekers en het Demoveld Bollenstreek deelgenomen. Ons plan is om voor de pilotgroep over het teeltjaar 2024/2025 opnieuw de KPI's te berekenen en maximaal in te zetten op het implementeren van de individuele leerpunten en de algemene adviesrichtlijn. Daarnaast willen we in 2025 de organisatie opschalen en meer pilotgroepen gaan opzetten en

begeleiden. Het gaat dan om een tweede pilotgroep voorjaarsbloeiers, en nieuwe pilotgroep vaste planten en bloemisterijgewassen, en zomerbloeiers.

Methode – Onderzoek, automatisering en doorontwikkeling

Ondanks dat de adviesrichtlijn voortkomend uit de pilot antwoord geeft op veel uitdagingen, is er niet voor elke uitdaging een direct toepasbare oplossing. Van belang is om kennis te ontwikkelen, oplossingen te testen in veldproeven, kennis te delen en te verspreiden onder kwekers in de regio.

Belangrijkste vier kennisvragen uit de eerste pilot van Regiocertificering:

1. Hoe kun je in de bollenteelt de fosfaatbalans effectief te verlagen en tegelijkertijd de organische stofbalans te verhogen? Daarbij gaat het om het zoeken naar organische meststoffen met weinig fosfaat, het verhogen van de vastlegging koolstof en het verminderen van de emissies via bijvoorbeeld ijzerzand.
2. Hoe kunnen we het middel Securo vervangen door milieuvriendelijke alternatieven en kwalitatieve goede bollen behouden?
3. Hoe kunnen we effectief normoverschrijdingen veroorzaakt door de middelen Stomp en Wing P tegengaan? Hoe kunnen we emissies voorkomen en wat zijn duurzame alternatieven?
4. Hoe kunnen we onze KPI-systematiek gericht op het terugdringen van normoverschrijdingen in de regio optimaliseren?

Door uitvoering van de pilot is veel kennis opgedaan op het gebied van databeheer en KPI-berekeningen. Echter, het verkrijgen van ruwe data en het doen van KPI-berekeningen kost na deze pilot nog steeds minimaal twee dagen per kweker. Om de snelheid van het proces en de doorontwikkeling van Regiocertificering te bevorderen, zal het proces op termijn verder verbeterd moeten worden, onder andere door automatisering van dataverzameling en berekeningen.

Komend jaar moeten er nieuwe KPI's worden toegevoegd aan de Regiocertificering. Het is belangrijk om aan te sluiten bij bestaande methodieken, zoals de Flori Footprint Tool en de KPI voor biodiversiteit die door Living Lab 7 wordt ontwikkeld.

Organisatie – Beloning, kennis delen en evaluatie

Om te zorgen dat zo veel mogelijk kwekers zullen aansluiten bij Regiocertificering, willen wij op termijn een beloning voor deelnemers mogelijk maken. De systematiek van Regiocertificering biedt een uitstekende mogelijkheid om via de scores op de KPI's meetbaar te maken en vervolgens te kunnen belonen. Hierbij kan worden gedacht aan het aansluiten van Regiocertificering op de eco-regeling van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Daarnaast is het mogelijk een verlaging van de waterschapsbelasting, korting op pacht van de overheidsgronden, rentekorting van financierende instanties (banken), een meerprijs bij afzet of het sluiten van een convenant of de inzet van financiële prikkels vanuit de kwaliteit van de landerijen (ISG/GOM) te koppelen aan Regiocertificering.

Tijdens het project, maar ook in het vervolg van Regiocertificering, wordt veel kennis verzameld. Om de uitdagingen in de regio Duin- en Bollenstreek aan te gaan, zijn alle stakeholders in de regio gebaat bij uitwisseling van kennis. Dit doen wij door kwekers in de diverse KAVB-kringen te

informereren, periodieke bijeenkomsten te organiseren voor erfbetreiders, publicaties in nieuwsbrieven en vakbladen, samenwerking met de experimenteerlocatie Duin- en Bollenstreek die hopelijk wordt opgericht, en door een jaarlijkse bijeenkomst te organiseren met alle stakeholders in de regio. Allemaal inspanningen om de voortgang en inzichten van Regiocertificering te delen.

We kiezen voor een systematische benadering van monitoring en evaluatie om te waarborgen dat Regiocertificering voldoende bijdraagt aan verduurzaming en concreet het behalen van de ZH-PLG-doelen. Enerzijds gaat het om monitoring van de waterkwaliteit, groenblauwe dooradering en biodiversiteit. Anderzijds gaat het om de monitoring van de samenwerking van ondernemers, geanonimiseerde informatie over de duurzaamheidsprestaties van bedrijven, de voortgang van de ontwikkeling van Regiocertificering en de samenwerking tussen verschillende partijen in het gebied.

6.3 Planning en vervolg

Planning is om Regiocertificering in 2025 voort te zetten. In de periode van 2025 tot en met 2027 willen we de huidige KPI's uitbreiden naar andere thema's als natuur en landschap, energie en klimaat, en huisvesting van internationale medewerkers. Tegelijkertijd zetten we in op het optimaliseren van data-management en het neerzetten van een blijvende zelfstandige organisatiestructuur, zodat Regiocertificering ook na 2027 kan worden voortgezet.

Colofon

Wageningen, 10 maart 2025

Sanne Bruns, Schuttelaar & Partners

Harry Kager, Schuttelaar & Partners

Stefan Kroese, Schuttelaar & Partners

Bob Bisschops, Delphy

In opdracht van en in samenwerking met Greenport Duin- en Bollenstreek

Maarten Prins

Eva van der Kwast

Redactie en uitgave

Schuttelaar & Partners

Zeestraat 84 2518 AD Den Haag

t +31 (0) 70 318 44 44

info@schuttelaar.nl

www.schuttelaar.nl

**DUIN &
BOLLEN
STREEK**

REGIOCERTIFICERING